

Іван Ковальчук

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України

Житомирського державного університету

імені Івана Франка

(м. Житомир)

Україна

e-mail: ivankov1905@rambler.ru

ФОРМУВАННЯ ПОЛІСЬКОЇ СІЧІ ТА УТВОРЕННЯ ОЛЕВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 1941 РОКУ (ІСТОРИЧНИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ)

У статті розглядається процес формування Поліської Січі та утворення Олевської республіки упродовж літа – осені 1941 р. Головна увага приділена історичному контексту подій та їх ідеологічному підґрунтя. Висвітлюється участь місцевого населення у налагодженні управлінської, правоохоронної і господарської системи Олевської республіки. Частково встановлено списки особового складу поліції Поліської Січі в окремих селах. Розглядається питання розформування військових підрозділів Т. Бульби-Боровця і його непричетність до розстрілів радянських громадян єврейської національності.

Ключові слова: Борис Симонович, нацистський окупаційний режим, Олевськ, Олевська республіка, ОУН, Поліська Січ, Сарни, Тарас Бульба-Боровець.

Тематика українського національно-визвольного руху в сучасній українській історіографії складає значний сегмент у загальній структурі

наукових досліджень. Одним із її складових є діяльність Тараса Бульби-Боровця, якого поряд з бандерівською та мельниківською формаціями інколи визначають як «третю силу», що мала власний ідеологічний та практичний виміри. У 2018 р. виповнюється 110 років від дня народження українського отамана періоду Другої світової війни. Усталеною практикою в українській історичній науці стала помітна активізація наукових досліджень тематично пов'язаних із ювілейними датами. Наша публікація певним чином також потрапила під зазначену тенденцію.

Рух Т. Бульби-Боровця у 1941 р. варто розглядати перш за все з позиції реальної спроби обмеженого як територіально, так і змістово налагодження самоврядного ладу на початку нацистської окупації, який мав виразний україноцентричний характер. Безперечно обставини окупаційного режиму відбилися на діяльності Т. Бульби-Боровця, але попри все її значення є важливим перш за все тому, що чи не вперше за 20 років українська справа на чітко окресленій території мала реальний вираз. На нашу думку, це найкраще підтверджує участь місцевого населення у його русі. Саме цей аспект став визначальним для постановки мети цієї публікації. Зокрема, були виявлені архівні документи, які частково розкривають процес формування і персональний склад учасників поліційних формувань Поліської Січі.

З початком німецько-радянської війни активізувались українські національні сили, які перебували на засадах республіканської традиції державотворення періоду Української національної революції 1917–1921 рр., орієнтувалися на Державний центр (ДЦ) УНР в еміграції та не мали попереднього зв'язку з ОУН. Найпомітнішою постаттю із вказаного середовища був Тарас Боровець, більш відомий завдяки власному псевдоніму – «Бульба».

У власних спогадах Т. Боровець вказує, що його активне прилучення до руху діячів УНР в екзилі припадає на листопад 1939 р. [6, с. 74–75]. Проте ряд дослідників ставить це під сумнів, зокрема і професор Володимир Косик. За твердженням майбутнього отамана, він разом із

Валентиною Кульчицькою, 1 серпня 1940 р. перейшов новоутворений німецько-радянський кордон і залишився на Поліссі для проведення організаційно-військових заходів. Повідомлення радянських спецслужб від 19 жовтня 1940 р. свідчить: «Боровець агенту про себе розповів, що прибув із міста Грубешева для створення УНР-івських постанських загонів на теренах східних областей України» [7, с. 180]. Це твердження також викликало певний скептицизм як у його сучасників, так і в дослідників теперішнього періоду. На нашу думку, така критика породжена перш за все часом появи спогадів Т. Бульби-Боровця – остаточний їх варіант побачив світ у липні 1981 р., уже після смерті самого автора. В силу різних причин: значної часової віддалі від тих подій, бажання «прикрасити» дійсність, надати значущості власній постаті чи, можливо, й щось інше, – ми не будемо давати ствердної відповіді, – отаман явив світові доволі суб'єктивний твір, до якого завжди були критичні зауваження. Варто також зважати на якості вдачі Т. Бульби-Боровця. З цього приводу дослідник Юрій Киричук зазначає: «Скромність – не властива риса характеру амбітного отамана» [21, с. 80]. Проте у ряді історичних моментів «Армія без держави» залишається єдиним джерелом інформації.

З перших днів німецького вторгнення Тарас Бульба, як і всі українські національні структури, дотримувався тактики співпраці з Третім райхом, очікуючи слушного часу для рішучих самостійних дій. Свій перший наказ він видав 28 червня 1941 р. за підписом «Голова України Тарас Бульба», де звернувся до різних бойових груп із метою організації невеликих повстанських загонів [25, с. 6]. Ця дата стала початком формування майбутньої військової організації, яка згодом отримала назву Поліська Січ. На початку липня 1941 р. Т. Боровець разом із групою однодумців зумів роззброїти радянську міліцію у районному центрі Сарни Ровенської області й взяти його під контроль [32, с. 395]. Окремі джерела навіть зазначають, що «бульбівці» були озброєнні лише одним пістолетом [23, с. 172]. 11 липня у Сарнах розпочався процес утворення місцевих органів влади. Саме тоді

Тарас Бульба був призначений комендантом української поліції Сарненського округу. Він видав наказ № 2, який проголошував: «... від 17 липня 1941 року я приймаю командування українськими повстанськими загонами (відділами) і організую самооборну від більшовицьких регулярних і партизанських частин». Дещо згодом, у містечку Клесів відбулося освячення прапора Поліської Січі [25, с. 17, 19].

Сама ж назва «Поліська Січ» є доволі умовною для того часу і являє собою радше історіографічну данність. Вперше на офіційному рівні Т. Бульба-Боровець вжив назву «повстанча група Поліська Січ» у рапорті до голови окружної управи м. Сарни від 25 липня 1941 р. [30, с. 115]. Повна ж назва цього військового формування до серпня 1941 р. була Українська Повстанча Армія «Поліська Січ». Загальноприйнятою є думка, що Т. Бульба назвою «УПА» прагнув засвідчити зв'язок із традиціями національно-визвольної боротьби початку 1920-х рр., зокрема із Другим зимовим походом Юрія Тютюнника. Назва ж «Поліська Січ» була певним аналогом із «Карпатською Січчю» – військовим формуванням Карпатської України [16, с. 18].

З цього часу розпочалась, поки що латентна конфронтація Т. Боровця із ОУН(Б) і налагодження зв'язків із ОУН(М). Конструктивне військово-політичне співробітництво, яке тривало протягом усієї Другої світової війни було налагоджене між ОУН(М) та Т. Бульбою-Боровцем. 5 серпня 1941 р. у Львові відбулися переговори між вказаними сторонами, результатом яких стала усна домовленість, що передбачала кадрову допомогу мельниківців у формуванні Поліської Січі. ОУН(М) відразу надала отаману 5 (за іншими даними – 10) старшин із військового керівництва до штабу Поліської Січі. Існує навіть думка, що це був своєрідний засіб впливу на Тараса Бульбу з метою врешті-решт підпорядкувати його власній Організації. Згодом, також готувалася друга група військових кадрів для Січі. Однак її розпад не дав можливості втілити у життя цей план [22, с. 132–134].

На думку дослідника Ігоря Марчука, саме підтримка ОУН(М) із серпня 1941 р. і зумовила початок «справжньої історії Поліської Січі» [25, с. 11]. На наш погляд, цьому процесові сприяла ще одна вагома обставина – зацікавленість німецької сторони. На Поліссі у районі прип'ятських боліт сконцентрувались великі групи оточенців-червоноармійців, які не складали зброю і продовжували діяти за рахунок місцевого населення. Німецька армія вже перебувала далеко попереду від вказаного терену, та й використовувати власні сили для подібного роду акцій, командири вермахту вважали недоцільним. Тому отаман, попередньо звернувшись до командування 213 піхотної дивізії німецької армії із проханням про дозвіл сформувати загін чисельністю 1 тисяча осіб для боротьби із цими радянськими партизанами. 8 серпня він отримав на це дозвіл [33, с. 163]. Таким чином, Т. Бульба-Боровець мав великий оперативний простір для усунення конкурента та поширення власного впливу. До кінця серпня 1941 р. «Тарасу Бульбі» вдалося опанувати територію у трикутнику між Пінськом, Сарнами та Олевськом [32, с. 395].

Саме цей період і став фактичним початком справжньої бойової діяльності Поліської Січі. Військові Поліської Січі використовували уніформу Червоної армії без відзнак та цивільний одяг із шапкою-мазепинкою, на лівому рукаві була пов'язана синьо-жовта стрічка. Також бульбівці використовували форму німецької окупаційної поліції. Озброєння «Січі» здійснювалося за рахунок видачі трофейних радянських гвинтівок та кулеметів, а також за підтримки місцевих мешканців [30, с. 119].

У ході наступальних дій, підрозділи Поліської Січі у кількості понад 300 чоловік під командуванням поручника Петра Оксентієва («Омельяніва») 21 серпня 1941 р. остаточно заволоділи містечком Олевськом [8]. Тут, попри відсутність із 5 серпня радянської влади, діяв партизанський загін ім. Чапаєва під керівництвом спочатку Лапшина і комісара – секретаря Олевського райкому КП(б)У Івана Возбраного, який зрештою сам очолив його [13, арк. 1]. Тому не було встановлено і німецької влади [17, с. 532]. Поширення

впливу на вказану територію ознаменувало новий етап діяльності Т. Бульби-Боровця і Поліської Січі – період Олевської республіки. Ця оригінальна назва запропонована і широко використовувалися отаманом у власних спогадах [6, с. 153–166]. Сам Т. Боровець, ще напередодні, 20 серпня залишив офіційну посаду начальника окружної поліції у Сарнах та зосередився на питанні подальшого формування Поліської Січі [25, с. 53].

До Олевська Тарас Бульба перевів із містечка Рокитне штаб Поліської Січі. Дещо згодом, начальником штабу січовиків став Петро Смородський, якого сам отаман характеризував наступним чином: «Це – зразковий вояк, діловий господар і добрий комерсант» [6, с. 158]. Тут також розташовувався її гарнізон, що складався із трьох сотень піхоти, 1-ї кулеметної сотні та 1-ї сотні підстаршинської школи [30, с. 139]. Протягом кінця серпня – середини листопада 1941 р. – періоду існування Олевської республіки її терен охоплював Олевський район (з населенням станом на 1 жовтня 1941 р. 40.614 чоловік [14, арк. 54]), частини Словечанського, Лугинського та Ємільчинського районів Житомирської області, також частину північно-східних районів Ровенської області. Крім цього, підрозділи Поліської Січі мали вплив на південне білоруське Полісся [28, с. 561; 30, с. 131].

Номінальна повнота цивільної та військової влади поєднувалася в одних руках – отамана Тараса Бульби-Боровця, що на думку В. В'ятровича, справді було схожим на отамана періоду УНР [7, с. 182]. Проте зверхність і влада Тараса Бульби мали обмежений характер, оскільки підпорядковувалася німецьким законам та виступали радше сполучним елементом між окупантами та місцевим населенням [15, с. 76].

До формувань Поліської Січі у період існування Олевської республіки виявили бажання приєднатись місцеві мешканці, у тому числі ті, які мали образи на радянську владу – були несправедливо засуджені, розкуркулені чи репресовані [2, арк. 40 зв.]. Отаман, зважаючи на кількісне німецьке обмеження в одну тисячу чоловік, прийняв рішення про утворення окремих підрозділів української поліції. Згодом до лав місцевої поліції також

вступали й дезертири Червоної армії, які були навіть зі зброєю [1, арк. 15; 2, арк. 25]. «Українська поліція Поліської Січі» поділялася на районну і сільську. Олевський районний поліцейський відділ очолював уродженець західних областей України Іван Дежнюк [2, арк. 23], поліцейським комендантом Олевська був Денис Демчук, його заступником – А. Павленко і писарем – І. Горбань. Керував цією структурою і видавав усі вказівки сам Т. Бульба-Боровець.

Дослідник Сергій Стельникович вказує про існування відділів поліції у таких селах: Варварівка, Зубковичі, Кам'янка, Кишин, Лопатичі, Обище, Перга, Радовель, Стовпинка, Сущани, Тепелиця, Устинівка, Хочине, Чиста Лужка (Соснівка), Юрове. Ці порівняно нечисленні підрозділи вели боротьбу з радянськими партизанами, охороняли громадський порядок, майно і хліб від крадіжок та підпалів [30, с. 130–131]. Поліцейські були одягнуті в уніформу Червоної армії без розпізнавальних знаків та носили блакитно-жовті стрічки на лівій руці [1, арк. 72].

Нам вдалося частково встановити особовий склад поліцейських груп ряду вказаних сіл. Комендантом поліції Поліської Січі у с. Варварівка служив Іван Рабош, а поліцейськими були Григорій Барано(і)вський, Климент і Микита Бідюки, Максим Єрмейчук, Семен Левчук і Степан Павленко [4, арк. 14 зв., 17 зв.]. У с. Кам'янка поліцейських-січовиків очолював Герасим Стадник, а служили: Адам, Гордій та Улян Козловці, Роман Козачок, Влас Мальчук, Савелій Нечипорчук, Адам, Михайло та Панас Осипчуки, Олександр Талак та Олексій Шибецький. Частина вказаних поліцейських була вбита під час сутичок із радянськими партизанами [1, арк. 15]. Групою поліцейських с. Лопатичі керував комендант Улян Вербельчук, а ймовірний її склад був наступний: Іван Дро(а)гальчук, Петро Зогков, Мойсей Ковальчук, Данило і Семен Корнійчуки, Максим Кравчук – заступник коменданта, Максим Лоз(ь)ко, Дем'ян Мельник, Матвій Мирончук, Микола і Семен Мосейчуки, Устим Невойт, Іван та Петро Осипчуки, Микита Пархомець і

Никифор Тимошук [1, арк. 72 зв.–73]. У с. Стовпинка комендантом сільської поліції служив Адам Ковальчук, а старостою сільуправління працював Олександр Ковальчук. До лав сільської поліції входили: Сидір Гайченя, Микола Дідусь, Адам Дро(а)гальчук, Ілля, Кирило, Кузьма, Марко, Павло і Степан Ковальчуки, Петро Коренчевський, Дмитро, Павло і Петро Озерчуки, Василь Романович, Олександр Стретюк, Олександр Тарасюк та Микола Хоменко [2, арк. 40 зв., 43–44 зв.]. Поліцейський підрозділ діяв і в селі Голищі (так село називалось до 1960 р., упродовж 1960–2016 рр. воно мало назву Жовтнєве, а з 2016 р. – перейменоване на Калинівку. – Авт.), комендантом якого служив Потайчук [4, арк. 162].

Нерідкими були випадки, коли жителі Олевського району, опинившись у певному вакуумі влади, виявляли бажання співпрацювати з Т. Боровцем. Мешканець с. Кам'янка Г. Стадник, щоб припинити безлад і мародерство у селі, за власною ініціативою поїхав у штаб «Січі» – до селища Рокитне. Після доповіді про стан справ, він був назначений комендантом села з обов'язком організувати озброєну групу для охорони порядку та боротьби з радянськими партизанами і диверсантами. Г. Стаднику була видана блакитно-жовта тканина для пошиття національного прапора і значки тризуб для членів військової групи [1, арк. 14 зв.–15]. Тому, напевно, другим за значимістю після військово-організаційних заходів було питання формування місцевих органів влади.

В Олевську було сформовано районне управління (управу). Цей орган одночасно був у підпорядкуванні командування Поліської Січі та Житомирського обласного управління, що безпосередньо позначалося на характері його роботи. Головою районної влади 21 серпня 1941 р. став уродженець Рокитнянського району Рівненської області, виходець із родини священника, агроном за фахом Борис Симонович. Вибір кандидатури на дану посаду найпевніше зумовлювався його особистим знайомством із Т. Боровцем ще з 1937 р. у с. Карпилівка [2, арк. 3, 19–20, 22]. Районна управа складалася із ряду відділів: безпеки і правопорядку (поліція), який

очолював згаданий вище І. Дежнюк, господарським відділом керував Тарасюк, охорони здоров'я, народною освітою району опікувалася Ніна Троїцька, Іван Лукашевич (Лук'янчук) керував відділом торгівлі та промисловості, військовими справами завідував Мандебура, фінансами та кооперацією – Іван Свиридюк, земельним відділом керував Найман. Писарем (секретарем) Олевського районного управління працював Грабовський [30, с. 132].

У селах Олевського і сусідніх районах були утворені сільські управління та на загальних зборах мешканців обрано або призначено з райцентру їх голів – старост, українців за національністю. Сільські старости мали подвійне підпорядкування – фактично отаману Тарасові Бульбі та юридично – голові райуправління Б. Симоновичу. За безпосереднім керівництвом останнього сільські старости збирались у райцентрі на наради щонайменше двічі на місяць – 1-го та 15-го числа кожного місяця [2, арк. 42 зв.].

Після фактичного укомплектування Поліської Січі, формування поліційних підрозділів та побудови управлінської вертикалі відбулося загальне прийняття присяги. В науковій літературі та джерельній базі існує певна суперечність щодо точного часу цієї події. В одних джерелах вказується про кінець серпня 1941 р. [30, с. 132; 2, арк. 3 зв.], в інших – про вересень [25]. Ми схилиємося до думки, що вірним є другий варіант, про який, зокрема повідомляла й тогочасна місцева преса. Отож, присяга приймалася у понеділок, 15 вересня на спортивному стадіоні м. Олевськ за присутності великої кількості місцевого населення – вчителів, лікарів та всіх охочих.

На церемонії прийняття присяги був присутній німецький піхотний підрозділ. На трибуні знаходилися Т. Боровець, капелан Поліської Січі і тодішній духівник отамана Михайло Симонович, Б. Симонович та інші члени штабу «Січі». Попередньо священик відслужив молебень та сказав настановче слово, у якому закликав український народ вести боротьбу за самостійну Україну. Після молебню був озвучений текст присяги, який

зачитував Тарас Бульба [30, с. 132–133] чи М. Симонович, «після чого учасники “Поліської Січі” піднімались на трибуну по одному і цілували хрест та шаблю» [24].

З окремими промовами виступили сам отаман і голова районного управління Б. Симонович. Також відбувся імпровізований концерт фабричного оркестру з селища Рокитне. Звідти ж прибув аматорський театральний гурток, який зіграв дві вистави – одну для цивільного населення, а одну – для «січовиків». По закінченню усі виконали національний гімн і ввечері влаштували святкову вечерю для вояків «Січі» [25, с. 45].

Ідейною основою військової боротьби формувань Т. Бульби-Боровця виступав «Закон українського партизанина», який побачив світ у другій половині 1941 р. зусиллями Головної Команди (ГК) Поліської Січі.

10 жовтня 1941 р. був виданий наказ ГК Поліської Січі про регулювання діяльності української поліції Поліської Січі. За ним усі службовці зобов'язані мати відповідні посвідчення. Суворо заборонялося здійснювати будь-які обшуки та ревізії без наказу районного очільника, в затриманих осіб не можна відбирати особисті речі, за винятком зброї і вибухівки. Порушникам нових вимог передбачалася сувора кара [9].

Керівництво Поліської Січі проводило серйозну інформаційно-пропагандистську роботу. Був створений спеціальний друкований орган – газета «Гайдамака», яка виходила під гаслом: «Своя державність. Збройна сила. Віра Христова». Безперечно, на пресове видання мала вплив нацистська окупаційна влада, піддаючи його власній цензурі [30, с. 148].

Місцем друку газети стала типографія м. Олевська, яку відновили у тих умовах. Спочатку редактором друкованого органу був сотник Кирило Сиголенко (справжнє ім'я Сигал Хаїм Ісаакович), згодом – один вчитель із Житомира Г. Бабенко. Але вони не були фаховими журналістами, тому Т. Бульба-Боровець залучив у якості неофіційного редактора Івана Мітрингу [6, с. 162]. З цим, у минулому, діячем та теоретиком ОУН Тарас Бульба познайомився ще під час відбування покарання у польському

концтаборі Береза Картузька [15, 55–56]. І. Міtringа також не був професіоналом-журналістом, однак вивчав історію у Львівському університеті та мав значний літературно-редакторський досвід [11, с. 536–537]. Всього було надруковано 11 чисел (номерів) газети «Гайдамака» – перше вийшло 14 вересня, у неділю, а останнє – у суботу 22 листопада 1941 р. Проте сучасні дослідники в українських архівних установах змогли віднайти лише 6 чисел видання [24].

Успішні бойові дії Поліської Січі проти радянських партизан у межах Олевської республіки, стали приводом для німецьких окупантів спробувати використати січовиків і в інших регіонах. Отаман вирішив використати цю ситуацію як привід для покращення матеріально-технічного забезпечення свого формування, яке відчувало з цим певні труднощі [7, с. 183]. Але німці відкинули висловлену вимогу. Тому Тарас Бульба провів нараду керівництва Поліської Січі, за результатами якої частина вояків здала зброю, отримала свідоцтво про розпуск та розійшлася по домівках. У спогадах Романа Петренка вказується, що у підпорядкуванні отамана залишився Олевський гарнізон, який обмежувався одним куренем (300–400 чоловік) та підстаршинська школа [29, с. 260] (20–20 курсантів) [25, с. 53]. Однак цей розпуск не стосувався української поліції Поліської Січі, особовий склад якої продовжував поповнюватися. І взагалі даний епізод є доволі неоднозначним та цілком не верифікованим документально.

І. Марчук зазначає, що у кінці жовтня 1941 р. нацистська окупаційна адміністрація почала утверджуватися в Олевську і визначає 20 жовтня, як дату створення генерального округу «Житомир» [25, с. 47]. Юридично адміністративна структура райхскомісаріату «Україна», зокрема й генерального округу «Житомир», була затверджена у кінці серпня – вересні 1941 р., а от її реальне, фактичне «прибуття» саме у цей терен сталось аж у середині листопада 1941 р. [20, с. 65].

На час формування нацистської цивільної адміністрації Поліська Січ мала й ряд інших клопотів. Знову постало питання про матеріальне

забезпечення, оскільки, не зважаючи на оподаткування місцевого населення, через бідність останнього, не отримували всього необхідного. Свідченням цьому є неідентифіковане у часі звернення до українців: «Вже падає сніг і шаліє люта стужа, а наші добровольці-козаки Поліської Січі несуть свою тяжку службу для рідного краю буквально голі, босі і часто голодні. <...> Організуйте допомогову акцію своїй Січі! Збирайте теплий одяг, взуття, білизну, полотно, овчини і харчові запаси» [7, с. 183].

Місцеві радянські партизани, зі свого боку, також констатували далеко ненайкращий стан технічного оснащення «січовиків»: «Озброєння у бульбівців було погане, багато було холодної зброї у виглядів ножів і загострених шматків металу» [12, арк. 57]. До даної категорії джерел безумовно варто ставитися із значною мірою критичності та скептицизму.

В Олевську представники нацистської адміністрації з'явилися 5 листопада 1941 р. [21, с. 86]. Уже 9 листопада Т. Бульба-Боровець у Ровному проводив переговори із німецькими військовими на предмет визнання Поліської Січі окремою українською військовою частиною. На це була дана відмова і взагалі розпочалася ліквідація усіх військових формувань з будь-якими українським ознаками (приклади батальйонів і куренів обох ОУН. – Авт.) [26, с. 124]. В. Косик причиною розпуску Поліської Січі вважає: «... опір німецьких політичних і поліційних чинників (СД), а не нестачу зброї та оснащення» [23, с. 172]. Дослідник Володимир Дзьобак зауважує, що Тарас Бульба намагався уникнути ускладнень із німецькою окупаційною владою і тому вирішив розформувати Поліську Січ [15, с. 79].

16 листопада 1941 р. в м. Олевську Т. Бульба-Боровець з 15-ма керівниками Поліської Січі провів спеціальну нараду. Він повідомив про складну політично-військову ситуацію і заявив, що підрозділ не може на далі існувати в таких умовах і його потрібно розпустити [25, с. 47]. Отаман так виклав перебіг тих подій: «Звіт здав мені в оточенні цілого штабу інспекційний старшина гарнізону поручник Лев Ковальчук. Після перегляду цілого куреня, починаючи від прапора, знову була дана команда “струнко” та

відчитано ліквідаційний наказ – з очей всього складу куреня бризнули сльози!» [6, с. 176].

На вказаній нараді отаману Тарасові Бульбі було присвоєно звання генерал-хорунжий. В. В'ятрович, іронізуючи з цього факту, додає: «Тарас Боровець став генералом після трьох місяців боротьби, у день, коли опинився цілком без війська» [7, с. 184].

В наказі ГК Поліська Січ від 16 листопада вказувалося: «З уваги на закінчення нашої бойової акції по очищенню Полісся від більшовицьких партизанів і всяких анархічних банд, наш відділ “Поліська Січ” – розв’язується» [10]. Однак наявною є думка, що безпосередній розпуск відбувся уже 17 листопада, а частина особового складу і командирів «Січі» перебували в місті до 19 листопада [25, с. 51].

Після розформування бульбівського підрозділу була розпущена й українська поліція Поліської Січі [2, арк. 25]. Згодом місцева поліція, так звана «шума» діяла на цій території під зверхністю нацистів. Перестала існувати також й Олевська республіка, але її управлінський апарат – районне і сільські управління, був «вмонтований» до структури генерального округу «Житомир». Сам Б. Симонович продовжував працювати головою райуправління до 1 березня 1942 р., коли, залишивши посаду, виїхав у Ровенську область [2, арк. 20].

Певну поспішність Тараса Бульби із розпуску власного підрозділу зумовлювала ще одна вагома обставина – прагнення нацистів використати його людей для каральних акцій, зокрема щодо євреїв. Ми зупинимось лише на такому моменті: чи мав Т. Бульба-Боровець пряму причетність до фізичного знищення єврейського населення як командир українського(!) військового формування, чи це були індивідуальні дії його колишніх підлеглих, за які вони несуть особисту відповідальність.

Безперечно, ставлення представників українського національного і націоналістичного руху до єврейської національної меншини не було «безхмарним». На нашу думку, таке відношення мало свої витоки не в

банальному антисемітизмі та ксенофобії, а стало певною реакцією на єврейське культуртрегерство і підтримку режимів, які вороже ставилися до української державності. На побутово-повсякденному вимірі відносини між українцями та євреями зумовлювалися ще й системою координат «свій – чужий».

Певні «складнощі» у співіснуванні двох націй мали місце й у період Олевської республіки. Зокрема 29 жовтня 1941 р. Олевське районне управління видало наказ, який вимагав звільнити громадян єврейської національності з усіх офіційних установ, а єврейські підприємства зобов'язували облаштувати вивіски жовтого кольору з написом: «жидівське виробництво» [3, арк. 32]. Це єдиний із відомих нині документів того періоду, який мав дискримінаційний характер відносно євреїв. Зумовлений він, як не складно здогадатися із дати появи, не волею і бажанням очільників «Січі» та «республіки», а тиском й загальною тенденцією нацистського окупаційного режиму.

18 листопада 1941 р. із Житомира до Олевська у штаб розформованого підрозділу прибув **капітан військ** СС Гічке, із вимогою надати людей для розстрілу єврейського населення міста. Після відмови та пояснення, що Поліська Січ уже розформована, він примусово, під загрозою жорстокої кари, мобілізував двох старшин (один із них, тодішній перекладач штабу К. Сиголенко, який сам був євреєм за національністю) і близько 60 колишніх січовиків для каральної акції. Наступного дня відбувся розстріл 535 громадян єврейської національності, у якому тією чи іншою мірою були задіяні мобілізовані колишні вояки Т. Бульби-Боровця [15, с. 79]. Старшинська рада колишньої Поліської Січі засудила дії цих окремих військовиків як ганебні [30, с. 154]. Попри це Анатолій Кентій вказує: «В цілому діяльність “Поліської Січі” одержала позитивну оцінку німецьких чинників». Далі він цитує положення статті з 11 числа газети «Гайдамака» про історичне значення Поліської Січі, яке полягало водночас і в тому, що «зараз знищено паразитичну націю жидів, що п'явкою ссала кров з живого людського тіла

віками» [19, с. 59]. Цю ж думку українського дослідника, не особливо вдаючись до аналізу, згодом дещо розширив цитатами суб'єктивного характеру у своїй праці «Жнива розпачу», професор Центру досліджень Голокосту та геноцидів в Амстердамі Карел Беркгоф [5, с. 74]. Цим самим дослідник вкотре засвідчив загальне ставлення ряду представників західної історіографії до проблем української історії. Однак 11 число видання датоване 22 листопадом 1941 р., коли Поліська Січ уже була розформована, тому на підготовку і друк саме цього номера мали вплив виключно окупаційна влада та її колабораціоністи.

Документальних же свідчень, що Т. Бульба-Боровець віддавав накази чи брав участь у подібного роду діях не існує. Тому, чи є його пряма провина у тому що відбулося – скоріше всього ні. З моральної точки зору, звичайно, це здійснювали його підлеглі, нехай і номінально колишні, яких отаман набирав до формування, перевіряв, проводив виховний та ідеологічний вишколи. Ми не можемо верогідно стверджувати, яким було особисте ставлення Т. Бульби-Боровця до єврейської меншини, напевно що він не був відданим захисником їхніх прав та свобод. Однак це не є злочином з юридичної точки зору. А те, що у вояків Поліської Січі був певний рівень побутового чи онтологічного антисемітизму, то це прикметна риса радянського і польського суспільств напередодні Другої світової війни. Як приклад зачитуємо витримку із документу білоруського походження: «“...После прихода немцев в Варшаву сильно чувствовался антисемитизм среди польских рабочих. Они помогали немцам в угнетении евреев...”. Аналогичные примеры отмечали и другие беженцы» [31, с. 158–164]. Загалом явища колабораціонізму, ксенофобські настрої та різною мірою участь у Голокості притаманна населенню усіх окупованих європейських країн. З іншого боку, окремі представники всіх окупованих народів й українці повною мірою, долучилися до порятунку людей, євреїв за національністю.

Після розпуску Поліської Січі, Тарас Бульба-Боровець наприкінці листопада 1941 р. із 300-ми колишніми січовика відійшов на терен

Ровенської області. Його загін перебував на землях сучасних Березнівського, Людвипільського і Костопільського районів [26, с. 124].

У грудні 1941 р. згідно наказу нового штабу генерала-хорунжого його формування прийняло назву «Українська Повстанча/Повстанська Армія». Але підрозділ Тараса Бульби продовжували називати «бульбівцями» і «січовиками», а назва УПА використовувалася переважно в офіційних документах [15, с. 80].

Таким чином, діяльність Тараса Бульби-Боровця, формування військового підрозділу Поліська Січ та створення Олевської республіки у другій половині 1941 р. стали виявом, відмінним від ОУН, національно-визвольного руху. Ця його сторінка стала практичним втіленням, безперечно в обмеженому вигляді, українського державотворення, що нагадувало приклад отаманів періоду УНР. Проте нині існують думки, що: «... говорити про Т. Боровця як діяча руху Опору або національного руху Опору у 1941 р. недоречно, адже проти німецьких окупантів він не міг воювати, знаходячись у них на службі, а “боротьба” проти радянської влади полягала в боротьбі проти радянського Опору, що також сприяло німецьким окупантам» [18, с. 59]. Автор вказаного твердження, не вживаючи терміну, фактично «перевів» рух Т. Бульби-Боровця із національного до колабораціоністського. Натомість професор Станіслав Кульчицький для спростування таких закидів визначав колабораціонізм як відносини двох сторін, в яких одна сторона служить іншій всупереч інтересам свого народу і батьківщини [27]. В. Дзьобак додає, що Т. Бульба-Боровець був громадянином Польської держави, проти якої боровся ще з юнацьких років. Радянську більшовицьку владу, яка була встановлена у західних областях України 1939 р. він не визнав [15, с. 78]. На нашу ж думку, поняття «Рух Опору» має цілісний контекст зумовлений кінцевою метою і розділяти діяльність окремої особи на роки та фази у даному випадку є прикладом софістської формальної логіки.

Згодом, у 1942–1943 рр. нові сформовані підрозділи Т. Бульби-Боровця здійснюватимуть уже двофронтову боротьбу та матимуть сутички з військовою формацією ОУН(Б), яка перебере їхню назву «Українська повстанська армія».

Джерела та література

1. Бульба-Боровець Т. Армія без держави. Слава і трагедія українського повстанського руху : [спогади] / Т. Бульба-Боровець. – Вінніпег, 1981. – 327 с.
2. В'ятрович В. Україна. Історія з грифом «Секретно» / В. В'ятрович. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 512 с.
3. Киричук Ю. А. Український національний рух 40–50-х років ХХ століття : ідеологія та практика / Ю. А. Киричук. – Львів : Добра справа, 2003. – 464 с.
4. Марчук І. В. Поліська Січ / І. В. Марчук, Н. В. Марчук. – Рівне : О. Зень, 2016. – 56 с.
5. Україна в Другій світовій війні : погляд з ХХІ століття. Історичні нариси у двох книгах / [ред. колегія : В. А. Смолій (гол. колегії), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець та ін.]. – К. : Наукова думка, 2011 – .– Книга друга / [О. Є. Лисенко, Т. В. Вронська, Т. С. Першина та ін.]. – 2011. – 943 с.
6. Косик В. Україна в Другій світовій війні у документах : збірник німецьких архівних матеріалів : в 4 т. / В. Косик. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України ; Львівський державний університет ім. І. Франка ; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, 1997– .– Т. 3 : 1942–1943. – 1999. – 384 с.
7. Стельникович С. В. Український національний рух опору Тараса Бульби-Боровця : історичний нарис / С. В. Стельникович. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Житомир : Полісся, 2010. – 392 с.

8. Дзьобак В. В. Отаман Тарас Бульба-Боровець (штрихи до політичного портрета). Історичні зошити / В. В. Дзьобак. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1995. – 91 с.

9. Ковальчук І. В. Нарис історії діяльності ОУН під проводом А. Мельника на Житомирщині у другій половині 1941 року / І. В. Ковальчук, С. В. Стельникович. – [2-ге вид.]. – Житомир : Рута, 2014. – 188 с.

10. Poliszczuk W. Nacjonalizm ukraiński w dokumentach. Integralny nacjonalizm ukraiński jako odmiana faszyzmu : w 5 т. / W. Poliszczuk. – Toronto, 2002–. – Т. 4 : Dokumenty z zakresu działań struktur nacjonalizmu ukraińskiego w okresie od 1920 do grudnia 1943 roku (część 2). – 2002. – 524 s.

11. Гайдамака (Олевськ). – 1941. – 21 вересня.

12. Державний архів Житомирської області (далі – Держархів Житомирської обл.), ф. П-1376, оп. 1, спр. 141, 17 арк.

13. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. / [голова головної редкол. П. Т. Тронько]. – К. : Ін-т історії Академії наук УРСР, 1968–. – Т. : Житомирська область. – 1973. – 726 с.

14. Держархів Житомирської обл., ф. Р-1151, оп. 1, спр. 145, 120 арк.

15. Патриляк І. К. Олевська республіка / І. К. Патриляк // Енциклопедія історії України : в 10 т. / [голова редкол. В. А. Смолій]. – К. : Наукова думка, 2003–. – Т. 7 : МЛ–О. – 2010. – С. 561–562.

16. Дзьобак В. В. Тарас Бульба-Боровець і його військові підрозділи в українському русі опору (1941–1944 рр.) / В. В. Дзьобак – К. : Ін-т історії України НАН України, 2002. – 260 с.

17. Архів Управління Служби безпеки України в Житомирській області (далі – АУ СБУ ЖО), ф. 5, оп. 1, спр. 10666, 200 арк.

18. АУ СБУ ЖО, ф. 5, оп. 1, спр. 9831, 181 арк.

19. АУ СБУ ЖО, ф. 5, оп. 1, спр. 11268, 295 арк.

20. Марчук І. «Поліська Січ» Тараса Боровця в 1941 році: структура й чисельність / І. Марчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.cdvr.org.ua/content/поліська-січ-тараса-боровця-в-1941-році-структура-й-чисельність>. (дата звернення: 21.04.2017).

21. Гайдамака (Олевськ). – 1941. – 12 жовтня.
22. Дем'янова І. Мітрінга Іван / І. Дем'янова, В. Окаринський, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / [редкол. : Г. Яворський (гол.) та ін.]. – Тернопіль, 2004. Т. 2: К–О. 2005. – С. 536–537.
23. Петренко Р. Слідами армії без держави / Р. Петренко. – Київ – Торонто : Українська Видавнича Спілка ; Студіум, 2004. – 272 с.
24. Кентій А. В. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956 : [історико-архівні нариси]. Т. 2 : Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів. 1942–1956 / А. В. Кентій. – К. : Державний комітет архівів України ; Центральний державний архів громадських об'єднань України, 2008. – 415 с.
25. Держархів Житомирської обл., ф. П-1376, оп. 1, спр. 140, 136 арк.
26. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія : історичні нариси / [В. В. Дзьобак, І. І. Ільюшин, Г. В. Касьянов та ін. ; відп. ред. С. В. Кульчицький]. – К. : Наукова думка, 2005. – 496 с.
27. Гайдамака (Олевськ). – 1941. – 22 листопада.
28. АУ СБУ ЖО. ф. 5, оп. 1, спр. 10666 (набл. дело), 32 арк.
29. Кентій А. В. Нариси історії Організації українських націоналістів в 1941–1942 рр. / А. В. Кентій. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1999. – 201 с.
30. Беркгоф К. Жнива розпачу. Життя і смерть в Україні під нацистською владою / К. Беркгоф. – К. : Критика, 2011. – 456 с.
31. Толочко Д. М. Беженцы из Польши в сентябре 1939 г. в восприятии населения советской Беларуси / Д. М. Толочко // Гістарычныя шляхі беларускага народа і суседзяў: узаемадзеянне і ўзаемаўплывы. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2016. – С. 158–164.
32. Кавун А. Тарас Боровець та рух Опору у 1941 р. / А. Кавун // Матеріали IV Всеукраїнської наукової конференції «Проблеми дослідження

українського визвольного руху XX століття (до 75-річчя Поліської Січі та 95-річчя Другого зимового походу)» / [за заг. ред. проф. Стародубець Г. М.]. – Житомир : Полісся, 2016. – С. 55–60.

33. Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. – [3-тє вид.]. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2005. – 72 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtyvo.org.ua/authors/Instytut_istorii_Ukrainy_NANU/Problema_OUN-UPA_Osnovni_tezy_Istorychnyi_vysnovok/ (дата звернення: 29.04.2017).

References

1. Bulba-Borovets, T. (1981). *Armiia bez derzhavy. Slava i trahediia ukrainskoho povstanskoho rukhu: (spohady)*. Vinnipeh. [in Ukrainian].
2. Viatrovych, V. (2015). *Ukraina. Istoriia z hryfom «Sekretno»*. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia. [in Ukrainian].
3. Kyrychuk, Yu. A. (2003). *Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40–50-kh rokiv XX stolittia : ideolohiia ta praktyka*. Lviv: Dobra sprava. [in Ukrainian].
4. Marchuk, I. V. & Marchuk, N. V. (2016). *Poliska Sich*. Rivne: O. Zen. [in Ukrainian].
5. Smolii, V. A. (Ed.). (2011). *Ukraina v Druhii svitovii viini : pohliad z KhKhI stolittia. Istorychni narysy u dvokh knyhakh*. (Vol. 2). (O. Ye. Lysenko, T. V. Vronska, T. S. Pershyna ta in.). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
6. Kosyk, V. (1999). *Ukraina v Druhii svitovii viini u dokumentakh : zbirnyk nimetskykh arkhivnykh materialiv. Vol. 3: 1942–1943*. Lviv: NASU Institute of Ukrainian Studies named Ivan Krypiakevich; Ivan Franko National University of Lviv; NASU Institute of ukrainian archeography and source studies named M. S. Hrushevsky [in Ukrainian].
7. Stelnykovych, S. V. (2010). *Ukrainskyi natsionalnyi rukh oporu Tarasa Bulby-Borovtsia : istorychnyi narys* (2th ed.). Zhytomyr: Polissia. [in Ukrainian].

8. Dzobak, V. V. (1995). *Otaman Taras Bulba-Borovets (shtrykhy do politychnoho portreta). Istorychni zoshyty*. Kyiv: NASU Institute of history of Ukraine. [in Ukrainian].

9. Kovalchuk, I. V., & Stelnykovych, S. V. (2014). *Narys istorii diialnosti OUN pid provodom A. Melnyka na Zhytomyrshchyni u druhii polovyni 1941 roku*. (2th ed.). Zhytomyr: Ruta. [in Ukrainian].

10. Poliszczuk, V. (2002). *Nacjonalizm ukraiński w dokumentach. Integralny nacjonalizm ukraiński jako odmiana faszyzmu*. (Vol. 4). Dokumenty z zakresu działań struktur nacjonalizmu ukraińskiego w okresie od 1920 do grudnia 1943 roku (część 2). Toronto. [in Polish].

11. Haidamaka (Olevsk). (1941). 21 veresnia.

12. Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti, f. P-1376, op. 1, spr. 141. [State Archives Zhytomyr Region, fund P-1376, description 1, file 141].

13. Tronko, P. T. (Ed.). (1973). *Istoriia mist i sil Ukrainskoi RSR : Vol : Zhytomyrska oblast*. Kyiv: NASU Institute of history of Ukraine. [in Ukrainian].

14. Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti, f. R-1151, op. 1, spr. 145. [State Archives Zhytomyr Region, fund R-1151, description 1, file 145].

15. Patryliak, I. K. (2010). Olevska respublika In V. A. Smolii (Ed.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (Vol. 10, pp. 561–562). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

16. Dzobak, V. V. (2002). *Taras Bulba-Borovets i yoho viiskovi pidrozdily v ukrainskomu rusi oporu (1941–1944)*. Kyiv: NASU Institute of history of Ukraine. [in Ukrainian].

17. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy v Zhytomyrkii oblasti, f. 5, op. 1, spr. 10666. [Archive of the Office of the Security Service of Ukraine in Zhytomyr region, fund 5, description 1, file 10666].

18. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy v Zhytomyrkii oblasti, f. 5, op. 1, spr. 9831. [Archive of the Office of the Security Service of Ukraine in Zhytomyr region, fund 5, description 1, file 9831].

19. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy v Zhytomyrkii oblasti, f. 5, op. 1, spr. 11268. [Archive of the Office of the Security Service of Ukraine in Zhytomyr region, fund 5, description 1, file 11268].

20. Marchuk, Igor. «*Poliska Sich*» Tarasa Borovtsia v 1941 rotsi: struktura y chyselnist. Retrieved from <http://www.cdvr.org.ua/content/поліська-січ-тараса-боровця-в-1941-році-структура-й-чисельність>. [in Ukrainian].

21. Haidamaka (Olevsk). (1941). 12 zhovtnia.

22. Demianova, I., & Okarynskyi, V., & Pyndus, B. (2005). Mitrinha Ivan In. H. Yavorskyi (Ed.), *Ternopilskyi entsyklopedychnyi slovnyk*. (Vol. 2, pp. 536–537). Ternopil: Zbruch. [in Ukrainian].

23. Petrenko, R. (2004). *Slidamy armii bez derzhavy*. – Kyiv – Toronto: Ukrainska Vydavnycha Spilka. [in Ukrainian].

24. Kentii, A. V. (2008). *Zbroinyi chyn ukrainskykh natsionalistiv. 1920–1956 : [istoryko-arkhivni narysy]*. Vol. 2: *Ukrainska povstanska armiia ta zbroine pidpillia Orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv. 1942–1956*. Kyiv : Derzhavnyi komitet arkhiviv Ukrainy ; Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. [in Ukrainian].

25. Derzhavnyi arkhiv Zhytomyrskoi oblasti, f. P-1376, op. 1, spr. 140. [State Archives Zhytomyr Region, fund P-1376, description 1, file 140].

26. Kulchytskyi, S. V. (Ed.). (2005). *Orhanizatsiia ukrains'kykh natsionalistiv i Ukrains'ka povstans'ka armiia: Istorychni narysy*. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

27. Haidamaka (Olevsk). (1941). 22 lystopada.

28. Arkhiv Upravlinnia Sluzhby bezpeky Ukrainy v Zhytomyrkii oblasti, f. 5, op. 1, spr. 10666 (nabliudatelnoe delo). [Archive of the Office of the Security Service of Ukraine in Zhytomyr region, fund 5, description 1, file 10666 (observational file)].

29. Kentii, A. V. (1999). *Narysy istorii Orhanizatsii ukrainskykh natsionalistiv v 1941–1942 rr*. Kyiv: NASU Institute of history of Ukraine. [in Ukrainian].

30. Berkhof, K. (2011). *Zhnyva rozpachu. Zhyttia i smert v Ukraini pid natsystskoiu vladoiu*. Kyiv: Krytyka. [in Ukrainian].

31. Tolochko, D. M. (2016) Bezidentsy yz Polshy v sentiabre 1939 h. v vospriiaty naselenia sovetskoi Belarusy. *Historychnyia shliakhi belaruskaha naroda i susedziaŭ: uzaemadzeianne i ŭzaemaŭplyny*, 158–164. Homel: HDU imia F. Skaryny. [in Russian].

32. Kavun, A. (2016). Taras Borovets ta rukh Oporu u 1941 r. Abstracts of Papers '16: *Materialy IV Vseukrainskoi naukovoï konferentsii «Problemy doslidzhennia ukrainskoho vyzvolnoho rukhu KhKh stolittia (do 75-richchia Poliskoi Sichi ta 95-richchia Druhoho zymovoho pokhodu)»* (pp. 55–60). Zhytomyr. [in Ukrainian].

33. Kulchytskyi, S. V. (Ed.). (2005). *Orhanizatsiia ukrainskykh natsionalistiv i Ukrainska povstanska armia. Fakhovi vysnovok robochoi hrupy istorykiv pry Uriadovii komisii z vyvchennia diialnosti OUN i UPA*. (3th ed.). Kyiv: NASU Institute of history of Ukraine. Retrieved from http://chtyvo.org.ua/authors/Instytut_istorii_Ukrainy_NANU/Problema_OUN-UPA_Osnovni_tczy_Istorychnyi_vysnovok/ [in Ukrainian].

Ivan Kovalchuk

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.),
assistant professor of the Department of Ukrainian History
at the Zhytomyr Ivan Franko State University
(Zhytomyr)
Ukraine

e-mail: ivankov1905@rambler.ru

**The Polissya Sich Formation and the Olevsk Republic Creation
in the second part of 1941 (historical and ideological aspects)**

The article deals with the process of the Polissya Sich formation and the Olevsk Republic creation during the summer-autumn of 1941. These formations represented the state-building embodiment of the Ukrainian republican idea, which was implemented during the years 1917–1921, but was defeated. The Polissya Sich founder and the Olevsk republic head was the Ataman Taras Bulba-Borovets, who successfully used the situation prevailing at the beginning of the Nazi occupation and a certain interest in the activities of the German military command. The main attention is paid to the historical context of events and their ideological basis, since T. Bulbi-Borovets's activities had a distinctly Ukrainian-centric orientation. The local population participation in the establishment of the administrative, law enforcement and economic system of the Olevsk republic is highlighted. It is the activity of local residents in the important areas of their livelihoods development under the Ukrainian leadership, as demonstrated by the presence of the national and state aspirations of the Ukrainian population.

This is especially important to emphasize, since in previous years Ukrainian people had been undergone significant denationalization and Russification by Soviet power. Lists of Police Sich officers are partially installed in selected villages. It is the archival materials attraction that was first introduced to scientific circulation and the use of the methodology of «history witnesses' cross-examination», which allowed expanding both the factual and theoretical basis of the study. An important issue was T. Bulba-Borovets's military units disbandment consideration and his lack of involvement in Soviet Jewish citizens shooting out. Since the Ukrainian national movement in Soviet, in contemporary Russian and partly in Western historiography is defined as a completely anti-Semitic phenomenon, this episode of T. Bulba-Borovets's activities became fundamentally important for the author of the article. It was established that participation in the Holocaust was taken by former soldiers of the Polissya Sich, which at that moment, by the main ataman's order was already officially dismissed. T. Bulba-Borkets himself and the former Polissya Sich Senior Council condemned these

separate former military men's actions as shameful. This issue is of extreme importance for further development and popularization.

Keywords: Boris Simonovich, Nazi occupation regime, Olevsk, Olevsk Republic, OUN, Polissya Sich, Sarny, Taras Bulba-Borovets.

Иван Ковальчук

Кандидат исторических наук,
доцент кафедры истории Украины
Житомирского государственного университета
имени Ивана Франко
(г. Житомир)
Украина
e-mail: ivankov1905@rambler.ru

Формирование Полесской Сечи и образование Олевский республики во второй половине 1941 года (исторический и идеологический аспекты)

В статье рассматривается процесс формирования Полесской Сечи и образования Олевской республики в течение лета – осени 1941 г. Главное внимание уделено историческому контексту событий и их идеологической подоплеки. Также освещается участия местного населения в налаживании управленческой, правоохранительной и хозяйственной системы Олевской республики. Частично установлено списки личного состава полиции Полесской Сечи в отдельных селах. Рассматривается вопрос расформирования военных подразделений Т. Бульбы-Боровца и его непричастность к расстрелам советских граждан еврейской национальности.

Ключевые слова: Борис Симонович, нацистский оккупационный режим, Олевск, Олевская республика, ОУН, Полеская Сечь, Сарны, Тарас Бульба-Боровец.